

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete, Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i
fritidshem, 15 hp
HT 2023
Fakulteten för lärarutbildningar

En gemensam miljö för lek och skolarbete

Personalens uppfattningar om fritidshemmets inomhusmiljö

Malin Götzinger och Malin Lyckali

Författare

Malin Götzinger och Malin Lyckali

Titel

En gemensam miljö för lek och skolarbete

Personalens uppfattningar om fritidshemmets inomhusmiljö

Engelsk titel

An environment encompassing both play and school work

Faculty members' viewpoints on the indoor environment within school-age educare

Handledare

Lisa Fransson

Bedömande lärare

Marlene Bjärehed

Examinator

Sara Lenninger

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att synliggöra verksam personals olika uppfattningar om inomhusmiljön i fritidshemmet när den delas med skolundervisningen, kopplat till lek. Genom att använda ett digitalt frågeformulär med öppna frågor har tjugo respondenters olika uppfattningar fångats. Studien använder en fenomenografisk ansats för att undersöka, analysera och sammanställa uppfattningarna hos respondenter som är verksamma i fritidshem. Dessa respondenter har beskrivit sina uppfattningar om den fysiska miljöns påverkan på elevers lek samt hur de uppfattar inomhusmiljön kopplat till lek. Genom den fenomenografiska analysen av respondenternas svar visar utfallsrummet åtta beskrivningskategorier, som inrymmer en variation av uppfattningar: *Trygghet med bekant miljö*, *Material*, *Samarbete*, *Delade lokaler med förskoleklassen*, *Stora ytor för gruppindelningar och aktiviteter*, *Ytor*, *Hierarki* samt *Otillgängligt material*.

För att presentera resultaten har två analysmodeller använts: en för möjligheter och en för begränsningar i att dela lokaler med grundskolan. Studiens resultat kan användas för att skapa mer gynnsamma arbetsmiljöer och förbättra fritidshemsverksamheten genom att öka förståelsen för hur den uppfattas. Dessutom kan resultaten användas för att identifiera möjligheter och begränsningar som uppfattas när fritidshemmet delar lokaler med grundskolans verksamhet.

Ämnesord

Begränsningar, fenomenografi, fritidshem, gemensamma lokaler, inomhusmiljö, lek, möjligheter.

Author

Malin Götzinger and Malin Lyckali

Title

An environment encompassing both play and school work

Faculty members' viewpoints on the indoor environment within school-age educare

Supervisor

Lisa Fransson

Assessing teacher

Marlene Bjärehed

Examiner

Sara Lenninger

Abstract

The purpose of this study is to identify the variety of viewpoints of active faculty members with respect to the indoor playing environment in School-age Educare Centres, where such facilities are also utilised for regular Primary School teaching. This study has been conducted through a digital survey with open-ended questions and is based on responses from twenty faculty members. The study utilises a phenomenographic approach in order to investigate, analyse and catalogue the viewpoints of survey respondents who are active in School-age Educare. Survey participants were asked to describe their opinions of how the physical environment influences the playing habits of pupils, and how they perceive the effectiveness of indoor facilities in School-age Educare Centres, when utilised for the explicit purpose of conducting play. Through a phenomenographic analysis, the responses from survey participants can be grouped into eight broad categories: *Comfort with a familiar environment*; *Materials and supplies*; *Working together*; *Shared facilities*; *Large surface areas utilized for breakout groups and activities*; *Facility surfaces*; *Hierarchy*; and *Unavailable resources*. Responses were evaluated through two different analytical

lenses: firstly, by considering the potential advantages of School-age Educare activities and Primary School teaching being conducted in shared facilities, and secondly, by considering the potential disadvantages. The results of the study can be used to create more beneficial working environments and improve School-age Educare activities through an increased understanding of how such environments are perceived. Additionally, results can be used to identify the assumed advantages and disadvantages of instances where School-age Educare Centres and Primary Schools utilise shared facilities.

Keywords

Common premises, indoor environment, limitations, phenomenography, play, possibility, school-age educare.

Förord

Vi vill rikta vårt djupaste tack till de som har varit en ovärderlig del av vår resa i detta examensarbete. Utan ert stöd, engagemang och tålamod hade denna resa varit betydligt mer utmanande.

Först och främst vill vi tacka våra familjer och vänner för ert ovärderliga stöd och förståelse under den här perioden. Ert tålamod och ert oändliga stöd har varit en källa till styrka och motivation när vi har känt oss utmanade.

Våra handledare och bedömande lärare har varit våra guider och stöttepelare genom detta arbete. Er expertis, vägledning och konstruktiva feedback har varit oerhört värdefull för att forma och förbättra vårt arbete.

Sist men inte minst, vi vill tacka varandra för vårt eget engagemang, tålamod och hängivenhet till att driva detta projekt framåt. Den uthållighet och det fokus vi har lagt ned har varit nyckeln till att nå slutet av denna resa.

Det är med stor tacksamhet och ödmjukhet vi reflekterar över det stöd och den vägledning vi har fått längs vägen. Tillsammans har ni alla varit fundamentet som har gjort det möjligt för oss att genomföra detta arbete.

Tack.

Leken dansar fri,

barnets hjärta blir ett sken,

glädje fyller tid.

Innehållsförteckning

1. Inledning	8
1.1 Syfte	9
1.1.1 Frågeställningar	9
1.2 Begrepp	9
1.2.1 Verksam personal i fritidshem	9
1.2.2 Lek.....	9
1.2.3 Fysisk inomhusmiljö.....	9
1.2.4 Förskoleklass	10
2. Bakgrund	11
2.1 Gemensamma lokaler.....	11
2.2 Samverkan för en gemensam fysisk inomhusmiljö	11
2.3 Styrdokument	12
2.4 Fritidshemmets inomhusmiljö.....	12
3. Forskningsöversikt.....	13
3.1 Gränslandproblem	14
3.2 Platsens betydelse.....	15
3.4 Betydelsen av lek	17
3.5 Sammanfattning av forskning	18
4. Teoretiskt perspektiv	19
4.1 Fenomenografi	19
4.1.1 Första och andra ordningens perspektiv	19
4.1.2 Uppfattningar och beskrivningskategorier	21
4.1.3 Utfallsrum	22
5. Metodbeskrivning	23
5.1 Öppet frågeformulär.....	23
5.1.1 Urvalsprocesser och avgränsningar.....	23
5.1.2 Genomförande.....	24
5.2 Analysbeskrivning.....	25
5.3 Etiska ställningstaganden	26
5.3.1 Trovärdighet.....	27
6. Resultat	28

6.1 Analysmodell - möjligheter.....	29
6.1.1 Trygghet med bekant miljö.....	29
6.1.2 Material.....	30
6.1.3 Samarbete.....	31
6.1.4 Delade lokaler med förskoleklassen	32
6.1.5 Stora ytor för gruppindelningar och aktiviteter.....	33
6.2 Analysmodell - begränsningar	34
6.2.1 Ytor.....	34
6.2.2 Hierarki.....	35
6.2.3 Otillgängligt material	36
6.3 Sammanfattning av resultat.....	37
7. Diskussion	40
7.1 Metoddiskussion	43
7.2 Förslag på vidare forskning.....	45
Referenser	47
Bilaga 1: Missivbrev.....	50
Bilaga 2: Frågor.....	51

1. Inledning

När eleverna själva pratar om sin tid i fritidshemmet framstår ofta leken som rolig och meningsfull. Det gör att leken blir en central del av deras upplevelse av fritidshemmet, vilket står i kontrast till skolans mer formella och strukturerade undervisning (Lago & Elvstrand, 2019). Björklid (2005) betonar att fritidshemmets fysiska inomhusmiljö spelar en viktig roll för att främja lek och skapa en arena för elevernas delaktighet. Det bidrar till att fritidshemmet blir en betydelsefull plats för elevernas trivsel och stimulans. Pihlgren (2017) menar att leken i fritidshemmet ger eleverna möjlighet att interagera med sina kamrater på ett mer avslappnat sätt, vilket främjar deras sociala utveckling. Leken kan därför inte bara ses som en rolig aktivitet utan också en viktig del av elevernas utveckling utanför skoltid.

Enligt Skolverket (2011) delar de flesta fritidshem idag lokal med grundskolan. Boverket (2022) betonar att när fritidshem och grundskola delar lokaler kan det hämma fritidshemmets pedagogiska uppdrag om det saknas möjligheter att bevara elevernas alster eller synliggöra fritidshemmet material. Dessa begränsningar kan påverka elevernas möjligheter att utforska leken. Vidare påtalar de att genom att synliggöra fritidshemmets material och tillgångar så främjar det elevernas kreativitet och uppmuntrar dem till att ta egna initiativ. Björklid (2005) påpekar att bristen på specifika regler och riktlinjer för utformningen av den fysiska skolmiljön kan skapa utmaningar i att skapa förutsättningar som främjar de olika verksamheternas pedagogiska uppdrag.

Mot bakgrund av ovanstående är det av intresse att utforska hur fritidshemmets personal uppfattar fritidshemmets inomhusmiljö när den delas med grundskolans verksamhet, kopplat till elevernas lek. Genom detta hoppas vi kunna bidra med kunskap som kan vara till nytta för lärare och andra verksamma inom skolektorn när de diskuterar, planerar och utvecklar riktlinjer för att utforma en inomhusmiljö som delas mellan grundskolan och fritidshemmet.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur personal som är verksamma i fritidshem uppfattar fenomenet fritidshemmets inomhusmiljö, när den delas med grundskolans verksamhet, kopplat till lek.

1.1.1 Frågeställningar

- Vilka uppfattningar har verksam personal i fritidshemmet om inomhusmiljön när det gäller möjligheter som främjar till lek i gemensamma lokaler?
- Vilka uppfattningar har verksam personal i fritidshemmet om inomhusmiljön när det gäller begränsningar för att främja till lek i gemensamma lokaler?

1.2 Begrepp

Genom begreppslistan säkerställs att läsaren får en förståelse av de centrala begreppen som används i texten och på så sätt skapas tydlighet för att undvika missförstånd.

1.2.1 Verksam personal i fritidshem

När *Verksam personal i fritidshem* nämns i studien menas all personal som är verksam i fritidshemmets kontext, som exempelvis barnskötare, lärare i fritidshem, elevassistenter och resurspersonal.

1.2.2 Lek

I studien används ordet *lek*, med det menas den fria leken i fritidshemmet där eleverna har möjlighet att själva välja vad de vill göra under sin fritid. Det kan vara allt från att spela spel, bygga kojor eller leka rollekar.

1.2.3 Fysisk inomhusmiljö

När *fysisk inomhusmiljö* nämns i studien syftar det på fritidshemmet och grundskolans utformning av lokalen med möbler, leksaker, mattor etcetera.

1.2.4 Förskoleklass

Om inte förskoleklass nämns specifikt så ingår den i grundskolans verksamhet i vår studie.

2. Bakgrund

I bakgrund presenteras en del av fritidshemmets historia, relevant litteratur och styrdokument som berör den fysiska miljön inom grundskola och fritidshem.

2.1 Gemensamma lokaler

Under 1990-talet flyttade fritidshemmet in i skolans lokaler och förenades med grundskolan i en integrerad pedagogisk verksamhet. Sammanslagning skulle leda till att främja elevers utveckling och därmed skapa sömlösa övergångar mellan verksamheterna (Ludvigsson & Falkner, 2019).

2.2 Samverkan för en gemensam fysisk inomhusmiljö

Skolverket (2022) påtalar att förskoleklass, fritidshem och grundskola har ett gemensamt uppdrag att stödja elevers utveckling och lärande. Genom att samarbeta kontinuerligt i de olika verksamheterna finns det möjligheter att tillvarata och skapa en helhetsorienterad utbildningsmiljö för eleverna.

Söderman Lago et al. (2022) belyser dock i sin studie att det kan vara en utmaning att få samverkan mellan fritidshemmet och skolan att fungera i praktiken. Detta menar Söderman Lago et al. delvis beror på att de två lärarkategorierna har olika status, eller att det finns bristande förutsättningar för samarbete. Resultatet blir att grundskolan får en överordnad tolkningsmakt och kan sätta villkor för hur samarbetet ska utformas. Vidare menar författarna att samarbetet mellan förskoleklass, fritidshem och grundskola kan stärkas genom att ta itu med dessa faktorer. Det kan leda till bättre förutsättningar och jämlikhet mellan verksamheterna, vilket kan ge eleverna en mer effektiv och helhetsorienterad utbildning. Enligt deras studie betonas vikten av att ha goda villkor för att utveckla gemensamma synsätt mellan förskoleklass, fritidshem och grundskola. Det handlar om att "koppla ihop" verksamheterna vilket innebär att det behövs tid, mötesplatser och en medveten ledning för att skapa en fungerande samverkan mellan verksamheterna (Söderman Lago et al., 2022).

Söderman Lago et al. (2022) betonar även vikten av att hela skolans personal känner ett gemensamt ansvar för eleverna att skapa en inkluderande skolmiljö. Författarna framhäver vikten av att undvika att etablera gränser mellan olika elevgrupper där elever betraktas som "mina" eller "dina" istället för "våra". Genom att fokusera på samarbete och kommunikation mellan verksamheterna kan det skapas en mer sammanhängande miljö som gynnar elevernas utveckling och lärande.

Enligt Skolinspektionens (2019) kvalitetsgranskning är kännedomen hos rektorer bristfällig när det gäller fritidshemmets styrdokument. Ludvigsson och Falkner (2019) menar att bristen på engagemang från skolledningen i att utveckla fritidshemmets verksamhet skapar en maktobalans i samarbetet mellan olika lärarkategorier. Som ett resultat kan det uppstå en obalans i samarbetet mellan olika lärarkategorier.

2.3 Styrdokument

Enligt läroplanen (Skolverket, 2022) har fritidshemmet en viktig roll i att främja elevernas utveckling och lärande samt erbjuda en meningsfull fritid. Detta ska uppnås genom att undervisningen tar sin utgångspunkt i elevernas individuella behov, intressen och erfarenheter. Samtidigt som eleverna kontinuerligt ska utmanas och inspireras till nya upptäckter. Inomhusmiljöns betydelse och utformning betonas inte specifikt i läroplanen. Trots det går det att koppla samman viss formulering i styrdokumenten med den fysiska miljön i verksamheten. Läroplanen (2022) betonar att undervisningen i fritidshemmet ska erbjuda eleverna ett varierat arbetssätt, uttrycksformer samtidigt som miljön ska integrera omsorg och lärande.

2.4 Fritidshemmets inomhusmiljö

Boverket (2022) betonar att gestaltningen av fritidshemmets inomhus- och utomhusmiljö påverkas av förutsättningarna för att kunna bedriva en varierad pedagogisk verksamhet. Boverket menar att fritidshemmet behöver fysiska miljöer som främjar arbetet utifrån verksamhetens syfte med lokaler som

uppmuntrar till kreativt skapande och fysisk aktivitet. En miljö som medvetet arbetar med gestaltning av rum för att uppmuntra eleverna till verksamhet med variation av olika material som är synligt och tillgängligt för eleverna att använda.

Boverket (2022) betonar att fritidsverksamheten bör uppmuntra eleverna att prova nya saker för att främja deras lärande. Detta innebär att lokalernas utformning bör främja elevernas nytänkande och möjliggöra för dem att utforska och experimentera.

Eftersom fritidshemmet ofta delar lokaler med skolan, är det vanligt att lokalerna möbleras för skolarbete snarare än för lek. Detta kan påverka fritidshemmets verksamhet eftersom personalen och eleverna måste återställa lokalerna för att de ska användas av skolan nästa dag (Skolverket, 2011). Vidare menar Boverket (2022) att detta kan hindra eleverna från att utveckla självständighet och kreativitet tänkande eftersom de inte kan spara sina alster, byggnadskonstruktioner eller kojor. Enligt Pihlgren (2015) kan ett revirtänkande hos personalen göra det svårt att uppnå syftet med integration och menar att det beror på hur de olika lärandemiljöerna byggs, hur samverkan sker och hur personalen förhåller sig till miljöer som är anpassade för olika verksamheter.

Enligt Boverket (2022) kan en intresseväckande och utmanande organisering av den fysiska miljön locka eleverna att utforska och prova på nya aktiviteter eller tekniker. Även Pihlgren (2015) framhåller vikten av att betrakta fritidshemmets miljö som en värdefull resurs för att främja elevernas lärande och utveckling under skoltid. Detta betonar också Björklid (2005) och menar att den fysiska miljön spelar en viktig roll och signalerar om eleverna trivs eller inte.

3. Forskningsöversikt

Det var utmanande att hitta konkret forskning om hur personal i fritidshemmet ser på fritidshemsmiljön i delade lokaler med grundskolan. Vår undersökning baseras därför på tidigare forskning som har utforskat den betydelse som den fysiska miljön har. Vi har sökt i olika databaser som DiVa, Google Scholar och

Högskolan Kristianstads digitala bibliotek för att hitta relevant forskning för vår studie. Sökorden som användes var bland annat: *Fritidshem, inomhusmiljö, lek, kvalitativ forskning, fenomenografi*. Genom att använda denna metod har vi kunnat hitta primärkällor eller andra forskningsstudier som undersöker liknande eller samma områden, vilket har väglett vårt sökande.

3.1 Gränslandproblem

Ludvigsson och Falkners (2019) undersökning påvisar vikten av att integrera fritidshemmet i den pedagogiska verksamheten för att ge barnen en meningsfull och utvecklande fritid. Studien visade att integrerade pedagogiska verksamheter så som fritidshem och skola kan ha positiva effekter på barns utveckling och lärande. Denna integrering av verksamheterna kan bidra till att stärka samarbetet mellan olika aktörer, öka kontinuiteten i utbildningen och främja en mer helhetsorienterad syn på barns lärande och utveckling.

Ludvigsson och Falkner (2019) har i sin studie uppmärksammat att det finns gränsdragningsprocesser mellan lärare i fritidshem och lärare i obligatorisk skola, och att det kan finnas en maktobalans i dessa processer. Studien visar att lärare i fritidshem kan behöva anpassa sig och visa upp sin kompetens för att få legitimitet inför lärarkollegiet och rektor. Detta trots att de har kunskap om hur de kan bidra till elevers lärande och utveckling både inom fritidshemmet och i samverkan med skolan. För att skapa mer jämlika relationer mellan fritidshemslärare och skollärare är det viktigt att öka medvetenheten om varandras kompetenser och främja samarbete mellan de olika verksamheterna. Författarna framhäver att begränsningar i att använda sin fulla kompetens kan leda till frustration för lärare i fritidshemmet. Detta kan uppkomma när skolans ämneslärare övervakar och specificerar vad fritidshemmet "ska" eller "får" göras i skolans lokaler.

Som ett resultat av denna obalans kan det uppstå svårigheter att ge eleverna tillräckligt med utrymme för lek i gemensamma lokaler. Detta kan i sin tur göra

det svårt att uppnå de grundläggande målen för fritidshemmets verksamhet (Ludvigsson & Falkner, 2019).

Ludvigsson och Falkners (2019) studie visar att lärarna i fritidshemmet menar att många av gränslandsproblemen skulle kunna lösas genom samarbete på den lokala skolan. Författarna framhäver att det som kännetecknar en framgångsrik skola är en gemensam uppsättning regler, normer samt föreställningar som stöds av både skolledare och lärare. Vidare i studien betonas vikten av att ha en stark skolledare med en enhetlig ledarskapsstil för alla verksamheter, inklusive förskoleklass, grundskola och fritidshemmet. Det är av stor betydelse att skolledaren är väl insatt i läroplanens alla delar.

3.2 Platsens betydelse

Lago (2017) beskriver i sin studie att den fysiska miljön i skolan inte bara handlar om själva byggnaderna, lokalerna och möblerna, utan också om hur aktiviteter och förväntningar påverkar användningen av dessa utrymmen. Detta gör att förväntningarna på hur en plats bör användas påverkar vad som anses vara "rätt" eller "fel" användning av platsen. Detta kan leda till att platser blir knuten till vissa förväntade aktiviteter. Författaren har i sin studie uppmärksammat en komplexitet mellan lärarna i skolans verksamhet när fritidshemmet delar lokaler med förskoleklassen. Även om förskoleklassen använder material som skapar möjligheter till lek, kan det finnas en otydlighet kring gränserna mellan undervisningen i skolan och fritidshemmet för eleverna. När eleverna och lärarna befinner sig i samma lokaler oberoende av verksamhet eller aktivitet kan det vara svårt för eleverna att veta vad som är vad. Detta kan skapa en utmaning för att skapa en tydlig struktur och miljö för eleverna att känna sig trygga och kunna fokusera på lärandet. För att minska denna otydlighet kan det vara viktigt att skapa tydliga gränser och strukturer mellan de olika verksamheterna, samt att involvera eleverna i processen att skapa en gemensam förståelse av vad som är vad. De elever som Lago (2017) intervjuade talade samtidigt om tydliga övergångar då de ansåg att skolverksamheten leddes av lärare och var en plats för

“skolarbete” medan fritidshemmet var en plats för lek. När fritidshemmets aktiviteter genomförs på samma plats som skolundervisningen, med samma lärare och i stort sett samma elever, blir fokus för fritidshemmet *tiden* och inte platsen eller personerna.

Lagos (2017) studie visar dock att platsens betydelse är av större vikt än klocktiden då förflyttningen för de elever som bytte lokal blev mer tydlig än för de elever som var kvar i samma lokal. För de elever som var kvar i samma lokaler och ingen förflyttning skedde hade eleverna svårare att förstå när de befann sig i skolans eller i fritidshemmets verksamhet.

Lago (2017) menar att utformningen av rummet och lokalerna kan användas för att skilja verksamheter och aktiviteter åt och skapa rumsliga gränser. Författaren beskriver att det inte alltid fungerar i praktiken. Fritidshemmen upplever sig åsidosatta och möjligheterna att påverka miljöerna i lika hög grad som andra lärarkategorier är bristfälliga. Vidare belyser Lago i sin studie att fritidshemmet har få platser som de kan förvara sitt material på. Eleverna är i samma lokaler under hela dagen men det är endast en anslagstavla och en hylla i korridoren som indikerar på att det är två verksamheter som huserar i samma lokaler. Lago beskriver hur klassrummen är inredda för skolundervisning och där stolar ställs upp när skoldagen är slut indikerar på att detta är skolans rum. När fritidshemmet delar utrymme med klassrummet resulterar det i en begränsning av elevernas valmöjligheter och kan samtidigt påverka deras förmåga att bevara egna kreativa skapelser eller konstruktioner. Det kan också leda till att eleverna känner sig begränsade och inte kan utforska sina intressen fullt ut. Studien visar också att personalen som arbetar på fritidshemmet hela tiden tvingas anpassa sina aktiviteter till vad de kan göra i stället för vad de vill göra. Aktiviteterna måste vara små projekt som kan avslutas samma dag eftersom de inte kan förvaras någonstans. Lago (2017) menar att när verksamheten måste anpassas till dessa förutsättningar innebär det att det elevernas kreativa arbetet inte kan fortgå över tid.

I Boström och Augustssons (2016) studie är en tredjedel av personalen i fritidshemmet negativt inställda till sina lokaler i fritidshemmet. De upplever lokalerna som små, det saknas utrymme för lugn och ro och för större fritidsaktiviteter samt svårigheter med aktiviteter, dålig ventilation och otillräckligt utrymme för rörelse. Författarna belyser att det finns en tydlig beskrivning i studien hur personalen i fritidshemmet påtalar att de inte kan följa styrdokumentet på grund av lokalernas utformning. Deras miljö är på många sätt inte optimal för en fritidsverksamhet som är integrerad med skolan och att det är skolan som sätter ramarna för fritidsverksamheten.

De positiva beskrivningarna av fritidshemmets miljö är de som inte är integrerade i skolans lokaler utan använder fristående, separata lokaler. Personalen erbjuder också eleverna en bättre inlärningsmiljö i lokalerna, jämfört med de som är integrerade i skolbyggnaden (Boström & Augustsson, 2016).

3.4 Betydelsen av lek

Kane (2015) belyser i sin studie att leken är en viktig del av barnens utveckling och menar att det finns ett intresse för att utforska barnens leker. Vidare hänvisar Kane till Skolinspektionens (2010) granskning av svenska fritidshem där leken identifierades som en betydelsefull pedagogisk hörnsten i barns utveckling. Kane betonar i enlighet med Skolinspektionens rekommendationer att personalen bör aktivt stödja barnen i deras lek samtidigt som de bör minska sin egen interaktion för att inte hindra barnens egna lekar. Kane menar att lek ska ses som en viktig källa till barnens egna upplevelser. Detta ger dem möjligheter att utveckla sina sociala kompetenser samtidigt som leken främjar samarbetsförmåga, kommunikationsförmåga och turtagning. Leken bidrar även till att barnen upplever sin fritid som meningsfull. Vidare betonar författaren att leken sker i miljöer som både begränsar och möjliggör olika lekar och arrangemang när grundskolan och fritidshemmet är inhysta i samma lokaler. Detta menar Kane kan skapa komplexitet i mötet mellan fritidshemspedagogiken och skolundervisningen. För att kunna skapa en miljö där barn kan utforska och utveckla sin kreativitet, fantasi och självständighet genom lek, är det viktigt att

förstå och arbeta mot komplexiteten. Detta belyser även Brown och Taylor (2008) där de betonar vikten av att skapa en miljö där barn kan utforska och utveckla sin kreativitet, fantasi och självständighet genom lek.

3.5 Sammanfattning av forskning

Sammanfattningsvis lyfts forskning som påvisar fördelarna med att integrera fritidshemmet med grundskolan, men också på de problem som kan uppstå vid gränsdragningsproblemen mellan fritidshemmet och skolan. Samtidigt visar det aspekter där en sådan sammanslagning kan stärka samarbetet mellan de båda verksamheterna samt främja en helhetsorienterad syn på barns lärande och utveckling.

Platsens betydelse för barnens aktiviteter diskuteras, särskilt när fritidshemmet delar lokaler med grundskolan. Bristen på tydliga gränser kan förvirra eleverna och begränsa deras valmöjligheter samt påverka elevernas kreativa utveckling. Skillnader mellan fritidshem integrerade i grundskolans lokaler och de med separata lokaler betonas. Det beskrivs bland annat om hur klocktiden separerar de båda verksamheterna åt och hur det hjälper eleverna att veta om det är fritidshemmets eller grundskolans verksamhet.

Studierna betonar lekens betydelse för barns utveckling. När fritidshemmet och grundskolan delar lokaler kan det skapa komplexa utmaningar i att främja barns utforskande och kreativitet i en gemensam miljö.

4. Teoretiskt perspektiv

Utifrån syftet att undersöka personalens uppfattningar av fenomenet fritidshemmets inomhusmiljö när den delar lokal med grundskolan, kopplat till elevernas lek har fenomenografi valts som teoretisk ansats.

Fenomenografi är en forskningsansats för att beskriva och analysera människors olika uppfattningar och förståelse av ett fenomen. Ordet *fenomen* används för något som ska observeras eller studeras. Det kan hänvisas till en situation eller händelse som kan beskrivas eller förklaras. Att få förståelse om ett fenomen innefattar ofta en analys av dess egenskaper.

4.1 Fenomenografi

Fenomenografi fokuserar på människors tankar om olika fenomen i världen, att identifiera och beskriva olika sätt att uppfatta en viss företeelse på. Den riktar sig oftast mot upplevelser av samma fenomen för att förstå det mänskliga lärandet. Genom att undersöka hur människor uppfattar och förhåller sig till omvärlden kan man få en djupare förståelse av verkligheten. Fenomenografi kategoriserar och beskriver dessa olika uppfattningar för att förstå hur människor tänker och uppfattar sin omgivning. Det handlar inte om att fastställa vad som är sant eller falskt, utan snarare om att beskriva hur människor uppfattar ett visst fenomen (Uljens, 1989). Målet är att få en djupare förståelse för omvärlden. En människas förståelse av omvärlden är dynamisk och förändras över tid, vilket innebär därmed även ens förståelse av fenomen. Genom att utforska och undersöka ett fenomen på olika sätt kan människan få nya insikter och perspektiv som kan forma och förändra deras förståelse. För att utvärdera människors uppfattningar använder sig forskaren av fenomenografins två olika perspektiv, det första och det andra ordningens perspektiv.

4.1.1 Första och andra ordningens perspektiv

Inom vetenskapen finns det olika sätt att ställa frågor om verkligheten. En grundläggande aspekt inom forskningen är att undersöka hur verkligheten ser ut

och varför den ser ut som den gör. Fenomenografin är en forskningsmetod där fokus ligger på att studera de bakomliggande aspekterna för att få kunskap om världen, forskaren talar då om första och andra ordningens perspektiv.

I första ordningens perspektiv beskriver forskaren själv människans uppfattningar och tolkningar av ett specifikt fenomen. Genom att analysera individuella uppfattningar och tolkningar av fenomenet kan forskaren skapa sig en detaljerad och mångfacetterad bild av hur människor förhåller sig till det (Marton & Booth, 2000). I första ordningens perspektiv beskriver forskaren själv människans uppfattningar och tolkningar av ett specifikt fenomen. Genom att analysera individuella uppfattningar och tolkningar av fenomenet kan forskaren skapa sig en detaljerad och mångfacetterad bild av hur människor förhåller sig till det. Ett exempel på första ordningens perspektiv skulle kunna vara en studie där forskaren undersöker ett specifikt fenomen, det vill säga ett föremål, en sak eller ett ting. I fritidshemmets kontext skulle det kunna vara att studera hur personalen generellt ser på och förstår tillhandahållandet av material för lek (Marton & Booth, 2000).

Inom andra ordningens perspektiv strävar forskaren efter att förstå ett fenomen genom människans egna uppfattningar och tolkningar. Forskaren intar informantens position och försöker se fenomenet från deras perspektiv. Detta ger forskaren en mer djupgående förståelse av hur människan uppfattar och förhåller sig till fenomenet (Marton & Booth, 2000). Författarna menar även att det inte enbart är en människas uppfattningar och förståelse av ett fenomen som är av intresse. Forskaren vill även undersöka hur andra människor kan uppfatta och förstå samma fenomen. Uljens (1989) betonar vikten av att jämföra olika människors uppfattningar för att få en mer komplett bild av ett fenomen. Genom att undersöka och analysera olika perspektiv kan forskaren få en djupare kännedom om människans medvetenhet och hennes förmåga att reflektera över sin egen och andras kunskap. Uljens menar att genom att använda andra ordningens perspektiv kan forskare identifiera och beskriva olika kategorier av uppfattningar och förståelse av ett fenomen. Detta innebär att forskaren inte bara fokuserar på individuella uppfattningar, utan också på hur dessa uppfattningar

relaterar till varandra och som bildar olika mönster eller kategorier. Vidare beskriver författaren att genom att analysera dessa kategorier kan forskaren få en mer nyanserad förståelse för hur människor förhåller sig till och tolkar ett fenomen.

Vår studie landar under andra ordningens perspektiv eftersom vi inte bara fokuserar på personalens handlingar utan också på deras uppfattningar av fritidshemmet inomhusmiljön när den delas med grundskolan. I vår undersökning får respondenterna beskriva sina egna uppfattningar för att ge oss djupare förståelse för hur de förhåller sig till fenomenet.

I analysen av personalens uppfattningar får vi en större insikt om deras tankesätt och hur de förhåller sig till fritidshemmets inomhusmiljö när den delas med grundskolan. Detta ger oss möjlighet att identifiera eventuella utmaningar eller framgångsfaktorer som påverkar personalens arbete med att skapa en gynnsam lekmiljö.

4.1.2 Uppfattningar och beskrivningskategorier

Inom fenomenografi undersöker forskaren beskrivningen av samma fenomen och kan på så sätt identifiera olika beskrivningskategorier som visar på olika sätt att förstå och tolka fenomenet. Dessa beskrivningskategorier kan sedan användas så att varje nivå representerar en mer nyanserad och djupare förståelse av fenomenet.

Fenomenografiska beskrivningskategorier bygger på idén att människor inte bara uppfattar och förstår fenomen utifrån sina tidigare erfarenheter och kunskaper. Utan också utifrån de sociala, kulturella och historiska sammanhangen som de befinner sig i (Uljens 1989). Genom att analysera skillnader och likheter i människors uppfattningar kan olika kategorier bildas. Dessa kategorier bidrar till att skapa olika beskrivningskategorier som synliggör människors olika sätt att förstå och tolka ett fenomen. Fokus ligger på att undersöka och förstå de enskilda individernas uppfattningar på en kollektiv nivå, eftersom dessa uppfattningar endast blir meningsfulla i relation till andra människors uppfattningar. Genom att

identifiera och analysera dessa beskrivningskategorier kan forskaren få en djupare insikt i mångfalden av perspektiv och tolkningar som finns inom en viss kontext (Uljens, 1989).

4.1.3 Utfallsrum

Utfallsrummet består av olika beskrivningskategorier som visar på olika sätt att förstå och tolka fenomenet och är ett begrepp inom fenomenografin.

Utfallsrummet syftar till att beskriva möjliga uppfattningar och beskrivningskategorier som kan identifieras genom analys av människors beskrivningar av ett fenomen. Den har som mål att kartlägga den variation av uppfattningar som förekommer och blir studiens resultat (Uljens, 1989).

5. Metodbeskrivning

Här beskrivs den metod som har använts för att uppfylla studiens syfte.

Metoddelen innefattar information om urval av deltagare, genomförande av studien, hur vi har analyserat insamlad data, studiens trovärdighet samt etiska ställningstaganden. Genom att beskriva dessa delar ges en komplett bild av hur studien genomförts och hur resultaten framkommit.

5.1 Öppet frågeformulär

För att erhålla svar på våra forskningsfrågor i studien, var det första steget att överväga hur vi kunde samla in relevant information. Vi bedömde vårt kontaktnät som ganska begränsat när det gällde möjlighet att få komma ut och genomföra intervjuer. Vi beslöt oss då för att använda ett digitalt frågeformulär som insamlingsmetod. Valet av digitalt frågeformulär landade i ett *Google-formulär* då vi ansåg det som lämpligast för vår studie för att samla in data. Programmet upplevdes som tydligt och lättanvänt, vilket underlättade för oss att få fram den önskade informationen. Syftet och frågeställningen i studien var att undersöka hur verksam personal inom fritidshemmet uppfattar fenomenet inomhusmiljön när den delas med grundskolans verksamhet.

Vi valde att genomföra en kvalitativ studie och använda ett digitalt frågeformulär med öppna frågor. Chistoffersen och Johannessen (2015) menar att detta kan ge respondenterna friheten att själva välja tid och plats för att kunna reflektera och formulera sina svar.

5.1.1 Urvalsprocesser och avgränsningar

Deltagarna valdes ut med hänsyn till deras relevans för studiens syfte och frågeställningar. Urvalet baserades på att hitta deltagare som hade erfarenhet och kunskap om det fenomen som studeras och kunde bidra med rika och informativa perspektiv (Uljens, 1989).

Chistoffersen och Johannessen (2015) menar att genom att använda ett kriteriebaserat urval för att välja ut respondenter kan vi uppfylla våra specifika

kriterier för studien. Dessa kriterier inkluderade att respondenterna är verksam personal inom fritidshemmet som antingen lärare i fritidshem, elevassistent, fritidsledare eller barnskötare. Valet att inkludera all verksam personal inom fritidshemmet i studien berodde på att det är ganska vanligt att personal som arbetar på fritidshemmen har olika utbildningsnivåer eller ingen formell utbildning alls (Skolverket, 2023). Ett annat kriterium var att de skulle arbeta på ett fritidshem som delar lokaler med grundskolans verksamhet. Denscombe (2018) menar att genom att använda kriteriebaserade urval och avgränsningar identifieras en homogen grupp respondenter som anses vara representativa för det studerade ämnet.

Genom att använda detta kriteriebaserade urval förväntade vi oss att deltagarna skulle besitta relevant erfarenhet och kunskap relaterat till det fenomen vi avsåg att undersöka. Det vill säga hur verksam personal inom fritidshem uppfattar fenomenet inomhusmiljön när den delas med grundskolans verksamhet.

5.1.2 Genomförande

Genom att använda ett digitalt frågeformulär kunde vi samla in data från respondenterna och analysera deras uppfattningar och tolkningar av fenomenet.

Innan vi delade vårt frågeformulär på sociala forum inledde vi med att skicka det till en mindre pilotgrupp bestående två personer som är verksamma inom den yrkesverksamhet som vi är intresserade av. Dessa personer ombads att fylla i enkäten och lämna feedback, detta är inte med i vårt resultat. Denscombe (2018) menar att genom att använda en pilotstudie hjälper det forskaren att upptäcka fel och brister i frågeställningen. På så sätt kunde vi identifiera problem i vårt frågeformulär och göra justeringar innan det skickades ut till respondenterna.

Andra steget var att få kontakt med fritidshem som uppfyllde vårt kriteriebaserade urval. Genom våra personliga kontakter i fritidshem och sociala medier förväntade vi oss att nå ut till relevanta personer för vår studie. Vi utförde denna åtgärd i syfte att säkerställa att det inhämtade materialet uppfyllde de krav som krävdes för att tillförlitligt och fullständigt besvara vårt frågeformulär.

Respondenterna blev tilldelade missivbrevet (Bilaga 1) när vi annonserade vår studie i olika fritidshemsgrupper på Facebook. Våra personliga kontakter fick brevet i samband med att de blev tillfrågade om att delta i studien.

I takt med att forskaren får in svar från respondenter rekommenderar Denscombe (2018) att börja analysera dem för att underlätta påfrestningen som kan uppstå vid många svar. Därav påbörjade vi processen så snart vi fick in svar på vår enkät, av tjugosex svar var det tjugo svar som vi ansåg var relevanta för vår studie. De sex respondenter som blev bortskållade under vår process uppfyllde inte kraven för vår studie då de inte delade lokaler med grundskolan.

5.2 Analysbeskrivning

Det empiriska materialet består av svaren från ett digitalt frågeformulär besvarat av tjugo respondenter. Respondenterna har besvarat fem frågor där de fritt kunnat formulera sitt svar. Nedan beskrivs hur vi har analyserat materialet.

Genom att använda fenomenografisk analysmetod ger det möjlighet till att utveckla en fördjupad förståelse för hur verksamhetspersonal i fritidshemmet uppfattar fenomenet och vilka tankar de har kring det.

I den fenomenografiska traditionen har det arbetats fram olika modeller för analysarbete, en av dem heter *negotiate consensus*. Den modellen är av fördel när flera forskare arbetar tillsammans eftersom arbetet med analyseringen når en gemensam bild av resultatet. Vi använde oss av denna analyseringsmodell, vilken innehåller sju steg (Dahlgren & Johansson, 2009).

Steg 1 och 2 arbetade vi med på varsitt håll för att i steg 3 tillsammans sammanställa likheter och skillnader i materialet.

Steg 1, Bekanta sig med materialet. Vi började med att skriva ut alla svar och numrerade dem. Genom att vi läste materialet flera gånger kunde vi bland annat se mönster och motsägelser upptäcktes.

Steg 2, Identifiera de viktigaste aspekterna i materialet. Under detta steg valde vi ut den information som var mest relevant för vår studie, det gjorde vi genom att använda oss av olika typer av färgmarkeringar och koder.

Steg 3, Jämförelse. Vi sökte efter liknelser och skillnader i materialet, även dessa fick olika färgmarkeringar.

Steg 4, Kategorisering. I detta steg kategoriserade vi materialet utifrån svaren i frågeformuläret, till hjälp hade vi våra färgmarkeringar och koder.

Steg 5, Beskriva kategorierna. I detta steg plockade vi ut kategorierna och bestämde vad som skulle ingå i varje enskild kategori.

Steg 6, Namnge kategorierna. Här namngav vi kategorierna efter vad som var mest relevant i kategorierna.

Steg 7, Granskning. I detta steg granskade vi våra kategorier genom att jämföra dem. Kategorier slogs ihop om de var lika varandra i innehåll. Dessa kategorier bildade sedan studiens resultat (utfallsrum) (Uljens, 1989).

5.3 Etiska ställningstaganden

För att en studie ska visa på kvalitet och tillförlitlighet är det av vikt att följa etiska överväganden och riktlinjer. Vetenskapsrådet (2017) har regler och särskilda anvisningar vilka vår avsikt har varit att följa, de betonar fyra principer:

I Informationskravet:

Vi skapade ett missivbrev (bilaga 1) till de tilltänkta respondenterna. I brevet framgick syftet med studien och hur vi skulle använda oss av den information som framkom i frågeformuläret.

II Konfidentialitetskravet:

De tilltänkta respondenterna fick även information om att vi skulle skydda deras intressen, personuppgifter, skola eller annan information som kunde härleda till någon person.

III Samtyckeskravet:

För att vi skulle kunna genomföra vår studie behövde våra respondenter delge oss sitt medgivande. Respondenterna medgav sitt deltagande och samtycke genom att svara på frågeformuläret. Vi informerade dem att det var frivilligt att delta i vår studie vidare blev de även informerade om att de närsomhelst kunde avbryta sin medverkan.

III Nyttjandekravet:

I informationen till respondenterna var vi tydliga med att den insamlade empirin endast skulle användas av oss, vår handledare samt bedömande lärare för vår studie och dess resultat. Vi informerade även om att all insamlat material skulle raderas efter att vår studie är färdig och godkänd.

5.3.1 Trovärdighet

Larsson (1986) beskriver när kvalitativa intervjuer görs, eller som vi gjort frågeformulär, arbetar forskaren mot att förstå innebörden av respondentens uttalanden. Författaren menar att detta inte går att göras maskinellt utan att det krävs att den undersökande ställer uttalanden mot uttalanden och ser till helheten för att förstå betydelsen.

Vi har arbetat med vårt empiriska material så noggrant vi kunnat genom att granska det flera gånger, diskuterat med varandra och provat oss fram med olika kategorier.

Larsson (1986) beskriver hur fenomenografiska studiers beskrivningar av uppfattningar belyses med citat, för att hjälpa läsaren att få respondentens uppfattningar bekräftade och trovärdiga. Vill man förstärka det ytterligare kan två citat med fördel användas; ett som är mer styrkande och ett som är mer enkelt men ändå tillför kategoribeskrivningen. För att skapa trovärdighet i vårt material har vi delgett läsaren ett eller flera citat.

6. Resultat

Här presenteras utfallsrummet av beskrivningskategorier bestående av utmärkande uppfattningar som utvecklats genom den fenomenografiska analysen. Kärnan i varje kategori förklaras och stärks genom citat från utvalda respondenters uttalanden.

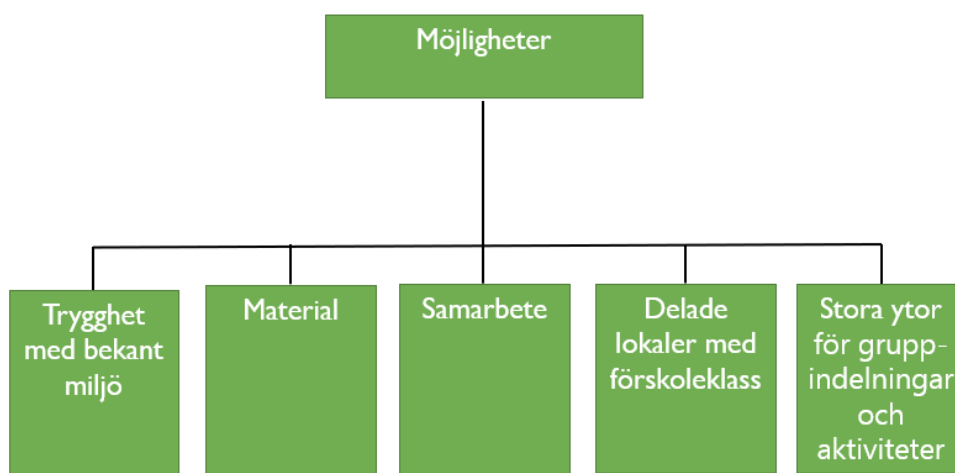
Respondenternas svar utgjorde olika beskrivningskategorier om möjligheter och begränsningar när fritidshem delar lokaler med grundskolan. I analys av resultaten från det öppna frågeformuläret framkom det att personalen i fritidshemmet upplever fler begränsningar än möjligheter när de delar lokaler med grundskolan. Av våra tjugo respondenter uppfattade elva respondenter positiva aspekter. Nio av de elva respondenterna uppfattade även negativa aspekter med att dela lokaler med grundskolan.

För att synliggöra personalens uppfattningar har två analysmodeller med kategorier som visar de olika utfallsrum skapats. Modell 1 visar uppfattningar om möjligheter i att dela lokaler med grundskolan och modell 2 visar uppfattningar om begränsningar med att dela lokaler med grundskolan. I analysen upptäcktes att respondenterna har likande uppfattningar om hinder och begränsningar i sin verksamhet. Deras likstämmiga uppfattningar när det gäller begränsningar påverkar antalet olika kategorier i vår analys. Respondenterna identifierade en mångfald av positiva aspekter angående de upplevda möjligheterna, vilket resulterade i en ökad bredd i kategoriseringen. Resultaten tyder då på att det finns en mångfald av möjligheter inom fritidshemmet, medan respondenterna uppfattar liknade begränsningar när fritidshemmet delar lokaler med grundskolan.

6.1 Analysmodell - möjligheter

Fenomenografisk analysmodell över fritidshemspersonalens uppfattningar om inomhusmiljöns möjligheter till lek när lokaler delas med skolan.

Modell 1:

Elva respondenter hade uppfattningar om att det finns vissa goda förutsättningar när fritidshemmet har delade lokaler med grundskolans verksamhet. Nedan beskrivs dessa i kategorierna *Trygghet med bekant miljö*, *Material*, *Visuellt stöd*, *Samarbete*, *Delade lokaler med förskoleklassen* och *Stora ytor för gruppindelningar och aktiviteter*.

6.1.1 Trygghet med bekant miljö

Fyra av respondenterna betonade en viktig aspekt med att dela lokaler, de menade att eleverna känner sig trygga och hemma när de är i samma klassrum hela dagen.

"Eleverna känner sig hemma i sina klassrum..." (Respondent 12)

Respondenterna beskrev hur de äldre eleverna tillbringade sin tid i de lokalerna när de gick i förskoleklass, de uppfattade att eleverna har utvecklat en trygghet och bekantskap med miljöerna. De båda respondenterna betonade att denna etablerade anknytning gör att eleverna känner sig hemma och bekväma med att tillbringa både skol- och fritidshemstid i gemensamma lokaler.

”Att barnen är bekanta med miljöerna och har trygghet i det...”
(Respondent 8)

”Eleverna hittar och är bekväma i lokalerna då alla eleverna har gått där i förskoleklass”. (Respondent 5)

Samtliga respondenter betonade att eleverna känner sig trygga och bekväma med att tillbringa hela dagen i samma miljö. De menade att eleverna är bekanta med lokalerna, vilket skapar en trygghetskänsla för dem. Respondenterna gav en uppfattning att det kan bero på att eleverna har gått i förskoleklassen i de lokalerna och att det gör dem bekväma och trygga där.

6.1.2 Material

Sju av respondenterna uttryckte sina uppfattningar om fördelarna med att dela material med grundskolan. De beskrev fördelarna med att materialet kan stå synligt och tillgängligt under hela dagen. Genom att dela material med skolan kan eleverna enkelt få tillgång till det de behöver.

”De finns framme hela dagen, allt material delas mellan skola och fritids.” (Respondent 1)

”Mycket av materialet kan vi dela med varandra, klasslärare och lärare i fritidshem (till exempel pennor, sudd, linjaler, pennvässare, papper osv)”
(Respondent 12)

De beskrev även att genom att dela material läggs inte värdefull tid på att plocka undan och fram material, samtidigt blir det lättare för eleverna att använda materialet när det är synligt.

Respondenterna betonade även fördelar med att dela lokaler med andra ämnen, såsom musik, eleverna får möjlighet att använda musikundervisningens material.

”...vi på fritids får låna instrumenten...” (Respondent 17)

Andra möjligheter upptäcktes, som att personalen gör lärmiljöerna tillgängliga för eleverna och att leksakerna är på barnens nivå nämns. Vidare beskrev

respondenterna hur deras tanke är att variera utbudet av material för barnen under fritidshemstiden.

”...tillgängliga lärmiljöer material och leksaker på barnens nivå.”

(Respondent 3)

Respondenterna beskrev möjligheter med material som är tillgängligt och att de kan dela detta med grundskolan. De nämnde att materialet finns tillgängligt under hela dagen, vilket underlättar för eleverna och främjar en mer flexibel miljö. Det bidrar till att eleverna enklare kan återuppta lekar och andra aktiviteter de haft under tidigare vistelse på fritidshemmet. En av respondenterna beskrev även positiva aspekter med att dela lokaler med annan verksamhet som musiksalen då eleverna får möjlighet att använda instrumenten. De lyfte vikten av att skapa tillgängliga miljöer och att skapa förutsättningar för eleverna med bland annat att material och leksaker finns i deras nivå. Vidare betonade de hur de strävar efter att variera utbudet för eleverna samtidigt som det finns det fördelar med att dela lokaler med andra verksamheter när de får tillgång till annat material än det som traditionellt finns i fritidshemmet.

6.1.3 Samarbete

Sju av elva respondenter som uttryckte möjligheter kring samarbete med gemensamma lokaler. De beskrev i sina uppfattningar att några lärare är mer öppna och förstående för samarbete gällande miljöns utformning för att främja lek. Samtidigt beskrev ett flertal att det inte finns några problem alls i samarbetet.

”Vi samarbetar bra och inga sura miner om det ligger lite lego kvar efter oss på fritids. Vi delar papper, pennor, saxar osv.” (Respondent 4)

Det goda samarbetet beskrev respondenterna att det kommer av att de har god förståelse för varandras arbete vilket de får när de skapar förståelse av respektive verksamhet.

”...bjuder in varandra i varandras verksamheter”. (Respondent 16)

Respondenterna menade att detta är grunden till ett gott samarbete som både är tillitsfullt och respektfullt, vilket gynnar flexibiliteten mellan fritidshemmet och grundskolan. De beskrev hur de delar material och leksaker med varandra oavsett vilken verksamhet de befinner sig i och friheten till att möblera om för att främja leken.

6.1.4 Delade lokaler med förskoleklassen

De respondenter som beskrev att de delar lokaler med förskoleklassen gav uppfattningar om att de har möjligheter till flera rum att vistas i som kök och tema-rum.

”I förskoleklassens lokaler finns det goda förutsättningar.” (Respondent 3)

Vidare beskrevs det uppfattningar om att eleverna slipper att bli avbrutna i sin lek. De uppfattade även möjligheter att dela lokaler med förskoleklassen då elevernas förflyttningstid minskar. Eleverna på fritidshemmet kan även låta visst material vara kvar under dagen vilket skapar en möjlighet att snabbt kunna återuppta och starta lekar.

”De slipper bli avbrutna vid övergång till fritids, kan lättare återuppta lekar de haft under dagen. Förskoleklass är bara 16/h vecka så det är mycket fritids.” (Respondent 1)

Respondenterna gav även uttryck för att eleverna inte behöver bli avbrutna i sin lek när de delar lokaler med förskoleklassen samt att de inte spenderar dyrbar fritidstid på förflyttningar. Det innebär att eleverna sparar tid och energi då de inte behöver byta rum och kan i stället använda sin tid och energi till lek. Dessutom innebär det att eleverna på fritidshemmet kan låta material och leksaker vara kvar, vilket ger dem möjlighet att snabbt återuppta och starta lekar utan onödig fördröjning. En respondent menade att det är mycket tid på fritidshemmet för elever som går i förskoleklass då det inte är så många timmar som är förlagd i grundskolan.

6.1.5 Stora ytor för gruppindelningar och aktiviteter

Respondenterna uttryckte även uppfattningar om att det finns stora och öppna ytor där de kan utföra lek under fritidshemmets tid och att de kan dela upp sig i olika grupper för att kunna utföra lekar tillsammans.

”Stora ytor, många ytor. Och levande ytor. Flexibla ytor. Förändringsbara.” (Respondent 2)

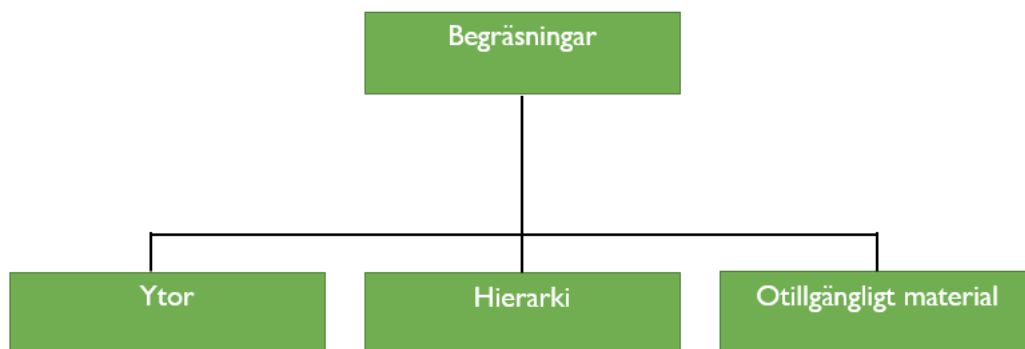
”Ett klassrum bredvid som barnen kan använda för att dela på oss & få leka tillsammans i mindre grupper alternativt två mindre grupper med fokus på fri lek där vuxna är med.” (Respondent 15)

De stora och öppna ytorna möjliggör olika grupperingar och aktiviteter för fritidshemmet menade respondenterna. Vidare beskrevs det uppfattningar om att det finns flera valmöjligheter då de har flera rum med bland annat soffor, bord, stolar, och kök som de kan vara i och leka.

6.2 Analysmodell - begränsningar

Fenomenografisk analysmodell över fritidshemspersonalens uppfattningar om inomhusmiljöns begränsningar till lek när lokaler delas med skolan.

Modell 2:

Arton av respondenterna hade uppfattningar att det finns begränsningar i den fria leken i inomhusmiljön. De menade att de inte hade rätt förutsättningar att låta eleverna leka fritt. Nedan beskrivs dessa kategorier i *Ytor*, *Hierarki* och *Otillgängligt material*.

6.2.1 Ytor

Tretton respondenter uppfattade att inomhusmiljön inte är anpassad för fritidshemmets uppdrag och därför inte heller anpassad för fri lek. De menade att detta i sin tur leder till att eleverna i stället får ägna sig åt mindre rörliga aktiviteter som att rita eller pyssla.

Respondenterna gav uttryck för att lokalerna är för trånga och att det saknas tillräckligt med öppna ytor för lek.

”...inomhusmiljön är bristfällig och definitivt inte anpassad för lek då det står stolar och bord överallt. De gemensamma lokalerna används endast för att rita...” (Respondent 18)

Respondenterna framhävde att ytorna i fritidsverksamheten är små och inte lämpade för lek, vilket resulterar i hög ljudnivå på grund av det stora antalet elever som befinner sig på en begränsad yta. De menade även när eleverna har få valmöjligheter är verksamheten enformig och inrutad. Vidare beskrev de att det är svårt att locka eleverna till lek när de inte kan förbereda något då skolan är i lokalerna ända fram till att fritidshemmets tid börjar.

En av respondenterna som uttryckte att de delar lokaler med musiksalen, respondenten beskriver:

”...lokalen är en enda stor lokal är det svårt med ljudnivån och anpassningar när instrumenten hörs väldigt mycket. Därför har vi fått begränsa användandet av instrumenten till endast pianot för där kan de sätta i hörlurar”. (Respondent 17)

Utöver det som nämnts tidigare, så påpekade respondenterna som delar lokal med annan verksamhet som musiksalen, matsal eller korridor, att lokalerna inte är lämpliga för fritidsverksamhet. Detta leder till att det är svårt att hålla eleverna engagerade i olika aktiviteter och att det också skapar svårigheter till att skapa en lugn och trygg miljö.

6.2.2 Hierarki

Enligt tolv respondenter upplevdes det att grundskollärarna har en dominerande roll när det kommer till beslutsfattande som rör deras gemensamma ytor i skolan och menade att det inte finns något samarbete med grundskolan. Det innebär att fritidshemmen inte ges någon möjlighet att vara med och påverka utformningen av miljön som främjar elevernas lek eller kreativitet. Vidare beskrev de hur rummen endast möbleras efter skolans behov och fritids har ingen egen plats, de får inte använda rummet som de önskar eller sätta upp något på väggarna.

”Skolan går alltid först och det märks en tydlig hierarki, bedömning och obligatorisk undervisning går före våra önskemål.” (Respondent 17)

Åtta respondenter hade även uppfattningar om att grundskolelärarna känner en viss äganderätt över klassrummen och vill inte att fritids ska "röra till" det i deras klassrum.

"Har fritids rört till i klassrummet så blir det diskussioner runt detta. Det har lett till att vi undviker att vara inne i klassrummen så mycket som möjligt och är i stället ute." (Respondent 18)

Respondenterna gav uttryck för att fritidsverksamheten är tvungen att anpassa sig efter grundskolan och att de får höra klagomål från grundskolelärarna om något från fritidshemmet ligger kvar i de gemensamma lokalerna. Detta gör att respondenterna undviker att vara i de lokalerna för att slippa diskussioner.

6.2.3 Otillgängligt material

Tio respondenter uttryckte att fritidshemmets inte får förvara sina leksaker och sitt material i klassrummen synligt då det kan distrahera eleverna under lektionerna. I stället får fritidshemmen förvara sitt material och leksaker undångömda i förråd och i stängda skåp utanför klassrummen. Respondenterna menade att det gör att det saknas material i de gemensamma lokalerna som kan bidra till en stimulerande inomhusmiljön. De anser att när materialet och leksakerna är undångömt blir det svårt för eleverna att komma i gång med lek då de behöver se utbudet för att få inspiration. Effekten av detta blir att eleverna behöver bära med sig fritidshemmets material och leksaker in i klassrummen för att leka eller skapa under sin fritidshemsvistelse. En respondent menar:

"...när eleverna vill lek eller använda olika byggmaterial som kaplastavar får de bära med sig det till klassrummen för att sedan leka eller bygga en kort stund innan det är dags att måste plockas undan." (Respondent 8)

Respondenterna uttryckte att de uppfattar begränsningar för elevernas möjlighet att utforska och skapa under längre tid. De gav även uttryck att eleverna inte får använda material i klassrummet under fritidshemsvistelsen och att de inte kan spara något på grund av bristen på utrymme. En respondent påtalade:

”allt i klassrummen är det skolans material vilket inte fritids får använda trots att det är elevernas eget hemklassrum” (Respondent 1).

Respondenterna framhävde att när skolans material ligger synligt under fritidsverksamheten, men inte får användas av eleverna, så uppstår utmaningar för att kunna bedriva en meningsfull fritidsverksamhet i lokalerna. Enligt respondenternas uppfattning är eleverna begränsade i sin fria lek på grund av att de endast använder det tillåtna tillgängliga materialet, vilket kräver närvaro av en vuxen för att leken ska kunna äga rum. Respondenterna gav uttryck för att det påverkar elevernas möjligheter att utforska leken. Vidare beskrev respondenterna att de använder Widgit bildstöd för att synliggöra material på plastbackar med leksaker, hyllor och en aktivitetstavla. Respondenterna beskrev hur det underlättar för eleverna att självmant plocka fram det som de vill leka med. Enligt respondenterna fungerar bildstöd utmärkt som ett visuellt hjälpmedel i fritidshemmets miljö där synligt material är begränsat, eftersom det hjälper eleverna att orientera sig bland leksaker och aktiviteter.

6.3 Sammanfattning av resultat

Gemensamt för våra respondenter är att de arbetade i fritidshem som antingen delar lokal med förskoleklass, grundskolan eller har en egen lokal där de kan bedriva en viss del av sin fritidshemsverksamhet samtidigt som de delar lokaler med grundskolan.

De respondenter som delar lokal med förskoleklassen uppfattade en positiv aspekt av att eleverna både känner sig tryggare och mer hemma när de var i samma lokal under hela dagen. Respondenterna menade att det är lätt för eleverna att återuppta lekar och aktiviteter från dagen utan att bli avbrutna. Vidare uppfattningar från respondenterna var att det finns möjligheter när materialet och leksakerna finns tillgängligt för eleverna under hela dagen. De menade även att grundskollärarna som undervisar i förskoleklass är mer öppna för samarbete och att de oftast har större förståelse när det gäller utformningen av den gemensamma miljön för att

främja lek. De belyser även att skoldagarna för eleverna är korta så det är fler timmar i fritidshemmet än i skolan.

De respondenter som arbetar i fritidshem som både delar miljöer med grundskolan och som har ett eget fritidshemsrum, menar att de har gott om utrymme som ger möjligheter till lek och andra gruppaktiviteter. De framhåller även att dessa ytor är fördelaktiga för att skapa en trivsamt och stimulerande miljö för eleverna.

Gemensamt för båda dessa respondentgrupper är att deras leksaker är placerade på elevernas nivå för att göra dem tillgängliga. Dessutom är leksakerna organiserade på hyllor och i plastbackar med bildstöd, vilket respondenterna uppfattade att det underlättar för eleverna att självständigt ta fram material och välja aktivitet. Detta bidrar till att främja elevernas självständighet och engagemang i fritidsverksamheten där materialet inte kan vara synligt. Genom att synliggöra leksakerna och ha dem lättillgängliga kan eleverna enkelt utforska och använda materialen efter eget intresse och behov.

De respondenter som endast har sin fritidsverksamhet i delade lokaler med grundskolan menade att det saknas samarbete och en samsyn i de olika verksamheterna. De menade att inomhusmiljön inte är anpassad efter fritidshemmets verksamhet. Det fanns också uppfattningar om att lokalerna utformas efter grundskolans behov vilket har lett till att det inte finns öppna ytor där eleverna kan leka fritt och miljön uppfattas som trång. Respondenterna uppfattar det som att de måste gömma undan fritidshemmets material och leksaker i stängda skåp för att lärarna i grundskolan upplever att det distrahera eleverna i skolundervisningen. Vidare beskrev de hur detta skapar en ostimulerad miljö och att det påverkar elevernas möjligheter till lek och kreativitet. Respondenterna upplever att lärarna i grundskolan har äganderätt över lokalerna då grundskolans material ska ligga framme under hela fritidshemsverksamheten. Respondenterna uppfattade att det är upp till dem att ansvara för grundskolans material så att eleverna inte rör det under fritidsverksamheten, även om det var elevernas egna hemklassrum. Respondenterna påpekade att när eleverna leker i klassrummen, bär de med sig fritidshemmets material in i klassrummet. Om något av fritidshemmets

material glöms kvar i klassrummet kan det leda till konflikter och osämja mellan de olika verksamheterna. Samtidigt uttryckte respondenterna att lärarna i grundskolan inte vill att eleverna ska använda grundskolans material, även om det är samma elever som vistas i de båda verksamheterna. För att undvika denna problematik har vissa fritidshem valt att inte vistas inne i klassrummen utan hellre bedriver verksamheten utomhus. Ytterligare en utmaning som respondenterna nämnde är att fritidshemmet inte får tillgång till lokalerna innan fritidsverksamheten börjar. Detta gör det svårt för fritidshemmet att förbereda lokalen för fritidsaktiviteter och locka eleverna till lek.

7. Diskussion

I detta avsnitt görs en diskussion i relation till syfte och resultat för studien med koppling till tidigare forskning. Diskussionen avslutas med en metoddiskussion och våra tankar kring vidare forskning.

I vår studie framkom det att respondenterna uppfattar att grundskollärarna har en dominerande roll i beslutsfattandet av de gemensamma ytorna i grundskolan. Denna uppfattning leder till att respondenterna känner avsaknad av samarbete och möjlighet att vara delaktiga i utformningen av inomhusmiljön. Respondenterna uppfattar denna brist som negativ för fritidshemmets förmåga att skapa en stimulerande och anpassad miljö för fri lek. Detta står i kontrast till Kanes (2015) forskning, där betydelsen av lek för elevernas utveckling betonas. Dessutom framhåller Söderman Lago et al. (2022) att grundskolelärarna har en överordnad tolkningsmakt i beslutsfattandet kring de gemensamma lokalerna och dess miljö.

Enligt respondenternas uppfattning finns det en maktobalans mellan lärare i fritidshem och lärare i grundskolan. Deras uppfattningar indikerar en brist på förutsättningar för samverkan när de olika lärarkategorierna har olika status. De uppfattar även att grundskolan har företräde i utformningen av den gemensamma inomhusmiljön. Detta fenomen har också belysts av Söderman Lago et al. (2022) som menar att genom att hantera faktorer som rör olika lärarkategoriernas status och bristande förutsättningar för samverkan kan samarbetet mellan förskoleklass, fritidshem och grundskola stärkas.

Skolverket (2022) betonar vikten av att skapa en miljö som stödjer elevernas lärande och utveckling. Trots detta ges det inte detaljerade riktlinjer för utformningen av inomhusmiljön. Det är då upp till varje skola och fritidshem att skapa förutsättningar för att skapa en optimal inomhusmiljö för eleverna. Söderman Lago et al. (2022) framhåller att detta innebär att rektorerna har ansvaret att skapa förutsättningar för ett jämställt samarbete. Detta kräver att rektorn har en djupgående kunskap om alla delar i läroplanen.

Vidare beskriver Pihlgren (2015) att om grundskolan ser möjligheterna i fritidshemmets miljö skulle det vara ett värdefullt verktyg för olika ämnesområden i undervisningen. Genom att nyttja fritidshemmets miljö och resurser kan skolan skapa en mer varierad och praktiskt inriktad undervisning som främjar elevernas lärande.

Boverket (2022) menar att utformningen av inomhusmiljön är av stor betydelse för elevernas engagemang och aktiviteter i fritidshemmet. En stimulerande och väl gestaltad inomhusmiljö kan öka personalens möjligheter att locka eleverna till att utforska och prova på nya aktiviteter. Söderman Lago et al. (2022) understryker vikten av att utforma ett bra samarbete mellan fritidshem och grundskola för att skapa en optimal inomhusmiljö som tar hänsyn till elevernas behov och önskemål. Detta framkom också hos våra respondenter som påtalar att det var svårt att locka eleverna till aktiviteter när de inte fick tillgång till klassrummet från efter skoldagen slut.

Lago (2017) har också uppmärksammat i sin studie att när verksamheter delar lokaler kan det skapas en otydlighet kring gränserna mellan undervisningen i skolan och fritidshemmet för eleverna. Detta eftersom både eleverna och lärarna befinner sig i samma lokaler oberoende av verksamhet eller aktivitet vilket gör det svårt för eleverna att veta vad som är vad.

I vår studie uttryckte respondenterna en frustration över bristen på möjligheter att spara elevernas skapade alster och andra föremål över tid. Detta hindrar elevernas kreativitet och begränsar verksamheten till att avslutas samma dag, vilket Lago (2017) också framhåller i sin forskning. Dessutom påverkar bristen på synliga material elevernas motivation att välja självvalda aktiviteter, vilket enligt respondenterna resulterar i att de inte kan uppfylla fritidshemmets läroplan. Om vi hade gjort en fysisk intervju med respondenterna hade det varit möjligt att ställa en följdfråga för att få mer information om vilken specifik del av läroplanen de upplever att de inte kan uppfylla. Detta skulle ha bidragit till en djupare förståelse för de utmaningar som respondenterna möter i sitt arbete med att uppfylla läroplanens krav.

I studien framkom det att fritidshem som är integrerade med förskoleklassens lokaler såg fler möjligheter med delade lokaler än de som delar lokaler med andra verksamheter i skolan. Skolverket (2022) menar att det kan beror på att förskoleklassens syfte är bland annat att främja inläring genom lek, rörelse och skapande vilket ligger närmre fritidshemmets syfte än grundskolans. En annan möjlighet kan vara att förskoleklassens lokaler har fler möjligheter att erbjuda lek eftersom deras möblering och utformning av miljön kan vara annorlunda. Även leksaks- och materialutbud kan vara bredare än grundskolans.

Respondenter som har positiva uppfattningar om fri lek i fritidshemmets inomhusmiljö är de som har en egen lokal att tillgå och inte enbart delar lokaler med grundskolan. Boström och Augustssons (2016) menar att fritidshem som har egna lokaler att tillgå har fler möjlighet till att skapa en mer anpassad och meningsfull miljö för fritidsverksamheten. Det skapar även en tydligare uppdelning mellan skolans och fritidshemmets verksamheter. Ludvigsson och Falkners (2019) menar att många av gränslandsproblemen skulle vara möjliga att arbeta med på den lokala skolan. De menar att det som kännetecknar en framgångsrik skola är gemensamma regler, normer och föreställningar som stöds av både skolledare och lärare. Författarna betonar vikten av öppen kommunikation och samarbete mellan de olika verksamheterna i skolan för att lösa dilemman som uppstår kring fritidshemmets verksamhet. Genom ett sådant samarbete skulle det kunna skapas bättre förutsättningar för att erbjuda meningsfulla aktiviteter till eleverna på fritidshemmet. Anpassas lokalerna efter fritidshemmets behov och aktiviteter kan man skapa en mer stimulerande och engagerande miljö för eleverna att utforska och lära sig i. Även Björklid (2005) betonar att arbetet om hur miljön utformas är en viktig del för att eleverna ska trivas och känna sig välkomna. Vi tror därför det är viktigt att skapa tydlig struktur och uppdelning mellan skolans och fritidshemmets verksamheter samtidigt som samarbete och kommunikation måste främjas mellan de olika verksamheterna i skolan. Med hjälp av etablerade, tydliga riktlinjer för de olika verksamheterna kan ett bättre samarbete främjas. Genom att involvera alla parter

i utformningen av de gemensamma ytorna skulle det bidra till en ökad förståelse för varandras verksamheter. Samtidigt som missförstånd och konflikter undvikas, vilket resulterar i en harmonisk och samordnad verksamhet.

Genom samarbeten med andra verksamheter som till exempel musik- och slöjdundervisning kan fritidshemmet erbjuda eleverna ett bredare utbud av aktiviteter och upplevelser. Detta kan skapa en mer anpassad och meningsfull miljö för eleverna på fritidshemmet, vilket i sin tur ökar deras möjligheter till fri lek. Samarbeten kan berika fritidshemmets verksamhet och ge eleverna möjlighet att utforska olika intressen och utveckla sina färdigheter, vilket skulle kunna främja deras personliga utveckling och välbefinnande.

Förhoppningen är att resultatet från vår studie kan bidra till att skapa mer gynnsamma arbetsmiljöer och förbättra den pedagogiska praxisen inom fritidshemsverksamheten. Genom att identifiera fördelarna med att ha en egen lokal för fritidshemmet och skapa en tydligare uppdelning mellan skolans och fritidshemmets verksamheter, kan vi förhoppningsvis inspirera till förändring och förbättring.

7.1 Metoddiskussion

Vi valde att använda en fenomenografisk ansats eftersom det var en passande metod för vår studie och frågeställning. Genom fenomenografi kunde vi få insikt i hur personalen uppfattade inomhusmiljön när den delades med skolan.

Fenomenografisk forskning fokuserar på att undersöka olika uppfattningar och tolkningar av ett fenomen, vilket gjorde det möjligt för oss att få en djupare förståelse för personalens uppfattning om miljön när den delas med skolan.

Inom fenomenografisk forskning kan det vara en utmaning att säkerställa att deltagarna har den relevanta erfarenheten när man använder digitala verktyg för datainsamling. Detta kan göra det svårt att få en fullständig och tillförlitlig bild av deltagarnas upplevelser och perspektiv.

En annan utmaning är att förstå deltagarnas uppfattning av ord och begrepp, såsom "fri lek". Vi kan inte ta för givet att alla deltagare har samma förståelse av vad som utgör fri lek och vad som inte gör det. Detta skulle kunna leda till missförstånd och feltolkning av oss när vi analyserar det insamlade materialet samt att respondenterna kan ge irrelevanta svar i frågeformuläret.

Genom att använda ett andra ordningens perspektiv kunde vi undersöka respondenternas personliga uppfattningar på ett strukturerat sätt. Vi använde ett frågeformulär med sex öppna frågor som besvarades av tjugo verksamma personer i fritidshem som delar lokaler med grundskolan. Vi ansåg att ett frågeformulär med öppna frågor kunde ge oss möjlighet att effektivt samla in data från respondenterna där de fritt kunde uttrycka sina åsikter. Respondenternas svar påverkades av deras egna erfarenheter och uppfattningar om lokalernas möjligheter och begränsningar för fri lek. Detta gav oss en unik inblick i deras syn på situationen. Detta bidrog till en djupare förståelse av det undersökta fenomenet och hur respondenterna uppfattar det. Genom frågeformuläret underlättades själva analysprocessen och gjorde det möjligt att identifiera kategorier i respondenternas uppfattningar.

Det finns aspekter att reflektera över när det gäller användningen av digitalt frågeformulär med öppna frågor. En av fördelarna med digitalt frågeformulär är att det är lättillgängligt för deltagarna och att frågeformuläret kan vara enkelt att analysera och kategorisera. Genom att respondenterna erbjöds likadana frågeformulär kunde vi sammanställa och jämföra data från olika respondenter. Det finns nackdelar med frågeformuläret då vi inte vet vem det är som har svarat på vårt digitala frågeformulär samt inte går att ställa följdfrågor till respondenterna. Detta kan göra det svårt att fånga nyanserna i ett sammanhang. Vi ansåg att frågorna vara tydliga och att respondenterna fick uttrycka sina uppfattningar med egna ord, trots detta fanns det vissa missuppfattningar och otydligheter i deras svar. Vi upplever i efterhand att vår frågeställning angående respondenternas inomhusmiljö var bristfällig då några svar var tvetydliga. Hade vi

i stället valt att använda oss av till exempel intervjuer, skulle vi kunnat ställa följdfrågor som hade kunnat bidra till att ge oss en möjlighet till en mer djupgående förståelse av respondenternas uppfattningar och erfarenheter.

Vårt metodval att genomföra en fenomenografisk analys kan diskuteras då denna metod är inriktad på att undersöka människors uppfattningar och erfarenheter av ett fenomen. Det kan finnas andra metoder som skulle kunna ge ytterligare insikt eller perspektiv på fenomenet som undersökes. Ansats är inriktad på att identifiera och beskriva olika sätt att uppleva samma fenomen, snarare än att besvara frågorna om ett fenomen. Det är dock viktigt att vara medveten om att det finns begränsningar med denna metod som gör att den kan behövas kompletteras med exempelvis intervjuer eller observationer.

I fenomenografisk ansats är valet av deltagare av central betydelse. Det gör att det är viktigt att respondenterna har erfarenhet av det fenomen som undersöks eftersom metoden fokuserar på individuella uppfattningar och tolkningar. När vi genomförde vår studie med hjälp av ett digitalt frågeformulär där deltagarna var anonyma kunde vi inte garantera att respondenterna som svarat besitter den erfarenhet som efterfrågades. Det var även viktigt när vi tolkade respondenternas svar att vi var medvetna om vår egen förståelse och tolkning av ämnet, vilket kunde påverka vår tolkning av respondenternas uppfattningar. Det var därför viktigt att vi var kritiska till vår egen tolkning och vara öppna för olika perspektiv när vi analyserade resultaten i vår studie.

7.2 Förslag på vidare forskning

I och med att fokus var riktat åt verksam personal i fritidshem i denna studie, kan en ytterligare intressant undersökning vara att undersöka hur eleverna och personal i grundskolan uppfattar den gemensamma inomhusmiljön i relation till lek i gemensamma lokaler. Forskning som tar hänsyn till elevernas och personalen i grundskolans synpunkter och erfarenheter skulle kunna ge en mer heltäckande bild av hur inomhusmiljön kan påverka leken i fritidshemmet. Genom vidare

undersökningar och forskning skulle det kunna bidra till en mer inkluderad miljö för fritidshemmet i gemensamma lokaler och miljöerna skulle kunna bli mer anpassade för att kunna möta behoven hos eleverna kopplat till lek.

Referenser

Björklid, P. (2005). Lärande och fysisk miljö. En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola. *Forskning i Fokus* nr 25.

Myndigheten för skolutveckling.

[http://www.skolhusgruppen.se/Homepage/DownloadFile/f/1002820/h/282b0c096834a1b67b3a2c65bfe6bdaf/L%C3%A4rande%2Boch%2Bfysisk%2Bmilj%C3%B6 \[2020-01-27\]](http://www.skolhusgruppen.se/Homepage/DownloadFile/f/1002820/h/282b0c096834a1b67b3a2c65bfe6bdaf/L%C3%A4rande%2Boch%2Bfysisk%2Bmilj%C3%B6%2020-01-27)

Boström, L. & Augustsson, G. (2016). Learning Environments in Swedish Leisuretime Centres: (In)equality, 'Schooling', and Lack of Independence. *International Journal for Research on Extended Education*, 4(1), 125-145.

<https://doi.org/10.3224/ijree.v4i1.24779>

Boverket. (2022, 13 juni). *Fritidshemmets lärmiljöer*.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetsatt/skolors-miljo/byggnaden-och-utemiljon/fysisk-larmiljo/fritidshemmets-larmiljoer/>

Brown, F. & Taylor, C. (red.) (2008). *Foundations of playwork*. Maidenhead: Open University Press

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. (1 uppl.). Studentlitteratur.

Dahlgren, L O. & Johansson, K. (2009). Fenomenografi. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Liber.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (4 uppl.). Studentlitteratur.

Elvstrand, H., Lago, L. & Simonsson, M. (red.) (2019). *Fritidshemmets möjligheter: att arbeta fritidspedagogiskt*. (1 uppl.). Studentlitteratur

Kane, E. (2015). *Playing practices in school-age childcare: An action research project in Sweden and England*. [Avhandling, Stockholms universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen]. Digitala vetenskapliga arkivet. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:851415/FULLTEXT01.pdf>

Lago, L. (2017). "Var ska jag vara då?": Om platsens betydelse för att skapa mening om fritidshem, förskoleklass och årskurs ett. *Educare*, (2), 81–102. <https://doi.org/10.24834/educare.2017.2.4>

Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys-exemplet fenomenografi*. Studentlitteratur.

Ludvigsson, A. & Falkner, C. (2019). Fritidshem - ett gränsland i utbildningslandskapet. Lärare i fritidshems institutionella identitet. *Nordisk tidskrift för pedagogik och kritikk*. 5, (13–26) [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Pihlgren, A.S. (red.) (2015). *Fritidshemmet och skolan: det gemensamma uppdraget*. (1 uppl.) Studentlitteratur.

Pihlgren, A.S. (red.) (2017). *Fritidshemmet: fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan*. (2 uppl.). Studentlitteratur.

Skolinspektionen. (2010). *Kvalitet i fritidshem: En granskning av svenska fritidshem år 2010*. Skolinspektionen. <https://skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2010/fritidshem/rapport-kvalitet-fritidshem.pdf>

Skolinspektionen. (2019). *Årsrapport 2018 - skillnader i skolkvalitet och strategisk styrning*. Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/arsrapport/arsrapport-2018/arsrapport-2018.pdf>

Skolverket (2011). *Fritidshemmet: en samtalsguide om uppdrag, kvalitet och utveckling*. (2 uppl.) Skolverket.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a659537/1553963852084/pdf2623.pdf>

Skolverket (2023). *Elever och personal i fritidshem*. Skolverket.

<https://www.skolverket.se/download/18.1f564dc01879664a5b713e/1682059151810/pdf11418.pdf>

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*. (1 uppl.) Skolverket.

Söderman Lago, L., Elvstrand, H., Antesten, B., Källman, J., Rydell, E., Vall, K. & Waldeck, A.-S. (2022). Ett gemensamt fokus: Att bygga kulturer för samverkan mellan förskoleklass, fritidshem och grundskola. *Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis*, 16(2), 22–40 <https://doi.org/10.23865/up.v16.3737>

Uljens, M. (1989). *Fenomenografi - forskning om uppfattningar*. Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2017). *God forsknings sed* (VR1708). Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/Godforskningssed_VR_2017.pdf

Bilaga 1: Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter som heter Malin Götzinger och Malin Lyckali, vi går sista terminen på Grundlärarutbildningen mot fritidshem på högskolan i Kristianstad och ska nu göra vårt examensarbete.

Vi kommer göra en studie där syftet är att undersöka hur personal som är verksamma i fritidshem uppfattar fritidshemmets inomhusmiljö, kopplat till lek när den delas med grundskolans verksamhet.

Studien kommer att göras via ett digitalt frågeformulär som består av 6 frågor, genomförandet av frågeformuläret tar ca 15 minuter. Frågeformuläret kommer att genomföras via Google-formulär och du tilldelas en länk via detta brev. Genom att du besvarar frågeformuläret tackar du ja till att delta i denna studie.

Frågorna är digitala och du kan själv välja när du vill besvara dem.

Du har rätt att tacka nej till att delta, eller rätt att avbryta din medverkan när som helst utan att ange någon orsak.

Frågeformuläret kommer analyseras av oss. Vid analys och resultatredovisning kommer vi att anonymisera alla personuppgifter, skola och annat som kan härleda till personer och platser. Det är endast vi studenter, vår handledare och bedömande lärare som kommer att ha tillgång till materialet. Vi ansvarar för att dokumentationen förstörs direkt efter kursmomentets genomförande.

Du har rätt att kontakta oss för att få information om vilka uppgifter som behandlas för att begära rättelse, överföring, radering eller begränsning av personuppgifter.

Vi skulle vara tacksamma om du vill ta en stund av din tid och svara på frågeformuläret.

För oss är dina svar värdefulla i vår studie.

Länk till frågeformuläret: <https://forms.gle/dKosUopdERzvoq1dA>

Med vänliga hälsningar, Malin Götzinger och Malin Lyckali

Vid frågor kan du kontakta oss via mejl:

malin.gotzinger0083@stud.hkr.se

malin_kristin.lyckali0020@stud.hkr.se

Bilaga 2: Frågor

Länk till frågeformuläret: <https://forms.gle/dKosUopdERzvoq1dA>

1. Beskriv ditt fritidshems inomhusmiljö så detaljerat som möjligt.
2. Vad tänker du när du hör orden inomhusmiljö kopplat till lek, på ditt fritidshem?
3. Beskriv hur fritidshemmets leksaker och material görs synligt och tillgängligt i de gemensamma lokalerna med grundskolan.
4. Vilka möjligheter uppfattar du med gemensamma lokaler för att skapa miljöer där eleverna kan tillämpa fri lek?
5. Vilka begränsningar uppfattar du med gemensamma lokaler för att skapa miljöer där eleverna kan tillämpa fri lek?
6. Beskriv samarbetet mellan fritidshemmets personal med grundskolans personal på din skola när det gäller utformningen av den gemensamma fysiska inomhusmiljön för att passa båda verksamheterna?

Tack för din medverkan, den är värdefull för oss!